

การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุจากการสร้างสรรค์ชิ้นงานสู่แนวทางการจัดตั้งโรงเรียน
ผู้สูงอายุในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

Participatory Innovation Among Elderly People by Creative Creation for
Establishing Elderly School in Ban Laeng Subdistrict, Mueang District,
Lampang Province

ดวงจันทร์ แก้วกongan^{1*} ชิสัพขร์ ชูทอง¹ ฉัตรสุดา มาทา¹

สมศักดิ์ ศรีสวการย์¹ และ สุภาภรณ์ มาชัยวงศ์²

Duangjan Kaewkongpan^{1*}, Chisapath Choothong¹, Chatsuda Mata¹

Somsak Srisawakran¹ and Supaporn Machaiwong²

¹ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จ. ลำปาง 52100

¹Faculty of Science, Lampang Rajabhat University, Lampang 52100, Thailand

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จ. ลำปาง 52100

²Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Lampang 52100, Thailand

*Corresponding author: E-mail: duangjan.kkp@hotmail.com

(Received: November 9, 2020; Accepted: May 7, 2021)

Abstract: This research aimed to 1) design projects aimed to the improvement of the quality of life of the elderly and 2) develop guidelines for the establishment of elderly. The target group were 100 elderly by purposive selection. The quantitative research tools were 1) questionnaire about quality of life and 2) suggest the guideline to build up the elderly school model. Qualitative tools were used lesson transcription, Interview and focus group which analysed by data analysis. The research results showed that the activities of wicker balls for exercise of elderly, and local knowledge of this community involved in this research helped elderly learn together. The important components that could help materialize the establishment the elderly school were 1) elderly, 2) place and facilities, 3) duration and timing of activities, 4) contents of teaching and learning, 5) lecturer, 6) elderly leaders, 7) allowances, 8) housing, and 9) communication channels that co-operative with social institutions in the community. The integrating of wicker ball creations and local wisdom activities was developed to be a course for the elderly.

Keywords: Elderly, participatory innovation, elderly school

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบสร้างสรรค์นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 2) เสนอแนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุจำนวน 100 คน เลือกโดยวิธีแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการสร้างโมเดลโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา วิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การถอดบทเรียน การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลวิจัยพบว่า การนำลูกบอลจักสานเพื่อบริหารร่างกายของผู้สูงอายุมาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในกิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สามารถจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ คือ 1) ผู้สูงอายุ 2) สถานที่ 3) ช่วงเวลา และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 4) เนื้อหาในการเรียนการสอน 5) วิทยากร 6) แกนนำผู้สูงอายุ 7) เบี้ยยังชีพ

8) ที่อยู่อาศัย และ 9) ช่องทางการสื่อสาร เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐในพื้นที่ การบูรณาการกิจกรรมสู่การกลุ่มรายวิชาโดยการนำนวัตกรรมลูกบอลจิกสานและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ นวัตกรรมการมีส่วนร่วม โรงเรียนผู้สูงอายุ

คำนำ

ตามที่สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการพุทธศาสนา สำนักรงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Sokham *et al.*, 2019) สอดคล้องกับพันธกิจของแผนพัฒนาจังหวัดลำปาง 4 ปี (พ.ศ.2561–2564) ได้กล่าวไว้ว่า พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมลำปางให้มีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันรักษวัฒนธรรมท้องถิ่นและถิ่นกำเนิดตามวิถีลำปาง เพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง ดังที่ Pullarp *et al.*, (2019); Yothikarn (2020) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านสุขภาพ และสังคม เกิดความสุขทางจิตใจรวมถึงกิจกรรมที่สร้างคุณค่าสำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Kaewprom *et al.*, (2017) ความรู้สึกมีคุณค่าของผู้สูงอายุ จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุที่จะช่วยตอบสนองความต้องการด้านจิตใจและสังคม นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าการสร้างความสัมพันธ์ การสร้างการมีส่วนร่วม การจัดทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่าง ๆ คือ โรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกายด้านจิตใจ และด้านสังคม (Sarnsang and Rattanapunya 2018; Rungrueng (2019)

ผู้สูงอายุ (elderly) จังหวัดลำปางได้เตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จังหวัดลำปางให้เป็นศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมจากการสำรวจสถานการณ์ผู้สูงอายุในจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2561 พบว่าจังหวัดลำปางมีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.4 ของประชากรทั้งหมด (ข้อมูล ณ วันที่ 24 ตุลาคม 2561, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง) การก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญทั้งในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยที่ดีให้กับผู้สูงอายุ (Keleher and Murphy, 2004)

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการเชิงพื้นที่ตำบลบ้านแลง การแก้ปัญหาความยากจนของคนในพื้นที่ แรงงานฝีมือที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดการส่งเสริมในเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (Lampang Rajabhat University, 2018) จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ได้จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูล การสอบถามผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง มีจำนวนผู้สูงอายุรวมทั้งหมด 12 หมู่บ้าน จำนวน 1,161 คน หมู่บ้านที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด คือ หมู่ที่ 7 บ้านปู่จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง (Ban Laeng Subdistrict Administration Organization, 2018) จากการลงพื้นที่เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2561 พบว่าในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ไม่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่บ้านปู่จ้อย ซึ่งจากข้อมูล

ของพื้นที่พบว่าบ้านปู่จ้อย มีกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำที่บ้าน เช่น การทำ “ตอก” จากไม้ไผ่

จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการนำเสนอแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจักสาน ประเพณี และวัฒนธรรมซึ่งเป็นสื่อในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในหมู่ที่ 7 บ้านปู่จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเร่งพัฒนาในจังหวัดลำปางที่ผู้สูงอายุควรได้รับการส่งเสริม การพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงได้นำเครื่องมือพื้นฐานในการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน การนำแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ประเพณี ภูมิปัญญา การจักสาน หรือวัฒนธรรม นำมาเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุสามารถสัมผัสได้และเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในหมู่บ้านเร่งพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นไป ตลอดจนพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ออกแบบนวัตกรรมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 2) เสนอแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน

วิธีการวิจัย

สถานที่ทำการศึกษา คือ บ้านปู่จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

กลุ่มประชากร คือ ผู้สูงอายุ พยาบาลวิชาชีพ พนักงานสาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข บ้านปู่จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และบุคลากรทางการศึกษาตำบลบ้านแลง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป บ้านปู่จ้อยตำบลบ้านแลง พยาบาลวิชาชีพ

พนักงานสาธารณสุข นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง และบุคลากรทางสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 100 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยดำเนินการเลือกหมู่ 7 บ้านปู่จ้อย พื้นที่ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ในการดำเนินงานวิจัย เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปในบ้านปู่จ้อย มีสุขภาพปานกลาง อีกทั้งด้านโภชนาการอาหารและสุขภาพควรได้รับการส่งเสริมและการพัฒนา การได้รับข้อมูลที่ถูกต้องหรือการสร้างความตระหนักในเรื่องโภชนาการอาหารและสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่บ้านปู่จ้อย

รูปแบบของการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่เน้นรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) จากชุมชน โดยมีดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของชุมชนตำบลบ้านแลง ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการแก้ปัญหา ร่วมกับชุมชน ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบกิจกรรมและปฏิบัติตามการวางแผนโดยการทำกิจกรรมของชุมชนมาร่วมกันออกแบบเพื่อวางแผนแนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน เครื่องมือในการเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือในการเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้อายุ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างโมเดลโรงเรียนสูงอายุ เป็นการเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการ

วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการสร้างโมเดลโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือ เช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุผู้ที่เกี่ยวข้องในการสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสมาย และการถอดบทเรียนเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการวิจัยเพื่อนำข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เพื่อรวบรวมข้อมูลนำไปสู่การออกแบบและดำเนินงานวิจัยต่อไป

การดำเนินงานวิจัย

ได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

ระยะที่ 1

การดำเนินงานวิจัย “นวัตกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุจากการสร้างสรรค์ชิ้นงานสู่แนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง” ในระยะที่ 1 ใช้วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) (Rungsang and Jatuphatrangi, 2019) มาประยุกต์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1. จากการพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2561 และจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง นำข้อมูลที่ได้จากเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยเชิงพื้นที่และลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลของพื้นที่เพิ่มเติม

2. ศึกษาข้อมูลด้านบริบททั่วไปและความต้องการของชุมชนและผู้สูงอายุของบ้านปู้จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

3. ดำเนินการการสนทนากลุ่ม (focus groups discussion) กับตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสมาย และผู้นำชุมชนบ้านปู้จ้อยเพื่อศึกษาความต้องการชุมชน จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรคเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสร้างแนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ

4. การระดมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 30 คน ในบ้านปู้จ้อย ตำบลบ้านแลง จังหวัดลำปาง เพื่อใช้ในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างแนวทางโรงเรียนผู้สูงอายุ ความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการในการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

5. ดำเนินการการสนทนากลุ่ม การสนทนาแบ่งกลุ่มย่อยโดยมีผู้แทนจากหลายหน่วยงาน ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง ผู้นำชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสมาย เป็นการสนทนากลุ่มในประเด็นการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีผู้เข้าร่วม 100 คน และการนำข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เข้ามามีส่วนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน

6. การสัมภาษณ์ (interview) ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในประเด็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ การดูแลรักษาสุขภาพ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน และความต้องการในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ตัวแทนชุมชน องค์การภาคีรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง และตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสมาย

7. แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นแนวทางการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุโดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปู้จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาในขั้นตอนต่อไป

ระยะที่ 2

เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพในการออกแบบนวัตกรรมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุบ้านปู้จ้อย โดยใช้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากการทำลูกบอลจักสานบริหารร่างกาย ซึ่งเป็นกิจกรรม

ที่ผู้สูงอายุในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างลูกบอลเพื่อบริหารร่างกาย และนำไปสู่ทำบริหารร่างกายโดยใช้ลูกบอลเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เหยียดกล้ามเนื้อ เพื่อป้องกันข้อติด และส่งเสริมความคล่องแคล่ว ความทนทานของกล้ามเนื้อ จากกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และชุมชนที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งเวทีระดมความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ ได้นำมาออกแบบนวัตกรรมการสร้างแนวทางโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้สร้างแนวทางการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชา คือ วิชาชีวิต (50%) วิชาชีพ (30%) และวิชาการ (20 %) (คู่มือการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ) ในแต่ละกลุ่มวิชาได้มีการนำกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้สูงอายุมาสร้างแนวทางในหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ ในการจัดกิจกรรมและเนื้อหาสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลและนวัตกรรมจากลูกบอลเพื่อมาออกแบบแนวทางการสร้างหลักสูตรการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมการทำลูกบอลจักสาน และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในบ้านปูจ้อยตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ (Cheethangdee, 2019) มาเป็นแนวทางในการสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุ มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กลุ่มเป้าหมายที่จัดตั้งโรงเรียน 2) สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ระยะเวลาที่ใช้ในการสอน 4) เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการสอน 5) วิทยากรในการจัดกิจกรรม 6) แผนสำหรับผู้สูงอายุ 7) เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ 8) ที่อยู่อาศัย และการเดินทาง และ 9) การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ เป็นกระบวนการมี

ส่วนร่วมของชุมชนในตำบลบ้านแลง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลบ้านแลง โรงพยาบาลสุขภาพตำบลสบมาย ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ครอบครัวและคนดูแล

จากรูปแบบของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้ประยุกต์รูปแบบเพื่อสร้างแนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยมีกระบวนการการออกแบบนวัตกรรม (Figure 1)

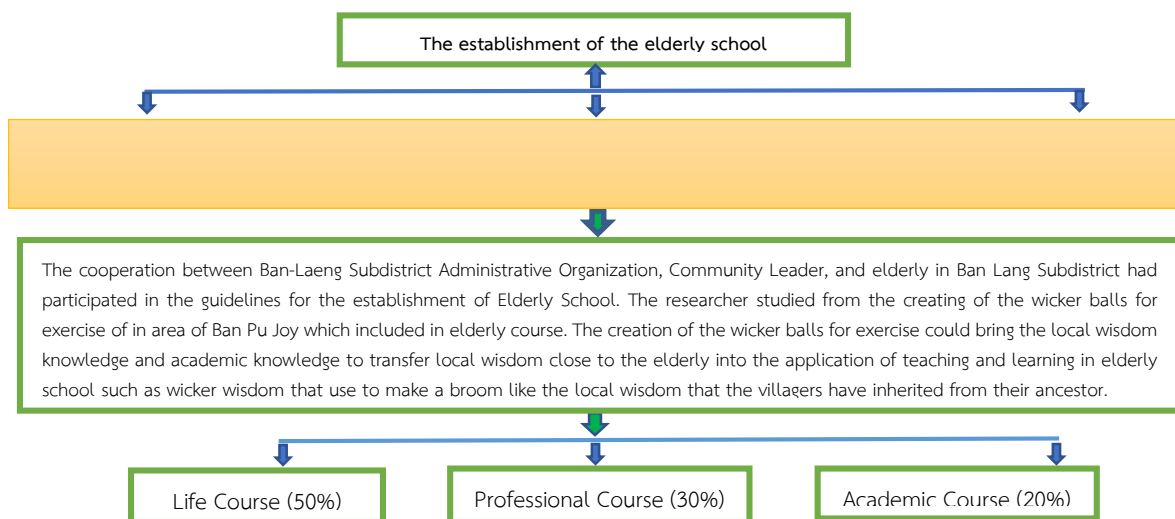

Figure 1. The innovative design process, the participation of the elderly from the creation of work towards the establishment of the elderly school

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่คณะผู้ดำเนินงานวิจัยได้

1. ออกแบบสร้างสรรค์นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุบ้านปู้จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง

จากการสำรวจวัสดุในการจักสาน พบว่าในพื้นที่ไม่เอื้อต่อการนำดอกหรือไม้ไผมาจักสาน เนื่องจากทรัพยากรทางธรรมชาติไม่เพียงพอ ได้เลือกการใช้เส้นพลาสติกนำมาจักสาน เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนมากที่สุด และได้ออกแบบจักสานในรูปแบบของลูกบอลทรงกลมขนาดเท่า

กำมือ เพื่อจะได้สามารถนำไปใช้ในการออกกำลังกาย ทั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมและอุปกรณ์ในการจักสาน เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม หรืออาการเจ็บปวดบริเวณนิ้วมือ ลำคอ หรือลำตัว ซึ่งมีขั้นตอนในการผลิตนวัตกรรมจักสานบริหารมือ โดยมีวิธีการสานลูกบอลบริหารร่างกาย 9 ขั้นตอน เพื่อนำไปออกแบบทำบริหารให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปบริหารร่างกาย ซึ่งมีขั้นตอนในการผลิตนวัตกรรมจักสานบริหารมือ โดยมีวิธีการสานลูกบอลบริหารร่างกาย ดัง Table1

Table1. How to weave a ball from plastic threads for elderly exercise

How to weave the exercise wicker ball	Picture as follow
1. Cross the 1 st pink plastic line with the short side down.	
2. Put the 2 nd blue plastic line along the 1 st pink plastic line.	
3. Take the 2 nd blue plastic end of the weave up and down alternately with the 1 st pink plastic line.	
4. When weaved up-down, it will be a figure 8 as in the picture.	
5. Pull both ends tightly. To frame the ball.	
7. Pull the 2 nd blue plastic and insert the hole below.	
8. Pull the 1 st pink plastic line, insert the top center hole, and pass through the side hole.	
9. Repeat steps 6–8 until it form a ball.	

ผู้ได้ลูกบอลจักสานแล้วนำลูกบอลดังกล่าวมาออกแบบทำบริหารร่างกายด้วยลูกบอลจักสาน โดยคณะผู้ดำเนินงานวิจัยได้ฝึกทำบริหารร่างกายให้กับผู้สูงอายุ ดังนี้

1) ทำเตรียมความพร้อม กลิ้งลูกบอลเป็นรูปวงกลมบนต้นขา ด้วยฝ่ามือทั้งสองข้าง จำนวน 8 รอบ

2) ทำดันลูกบอล นำลูกบอลไว้ในฝ่ามือและออกแรงดันลูกบอล จำนวน 8 รอบ

3) ทำบริหารหัวไหล่ ยกแขนข้างขวา/ซ้ายสลับกัน และปีบลูกบอล ทำซ้ำ 8 รอบ (ข้างละ 4 ครั้ง)

4) ทำงอข้อศอก เขยียดแขนทั้งสองข้างและงอแขน ให้ลูกบอลแตะไหล่ ทำซ้ำ 8 รอบ

5) ทำปีบลูกบอลด้านหลัง ยกแขนทั้งสองข้าง งอแขนไปข้างหลัง และปีบลูกบอล ทำซ้ำ 8 รอบ

6) ทำไขว้แขน กางแขน และไขว้แขนเป็นรูปกากบาท และปีบลูกบอล โดยทำสลับข้างซ้ายและขวา ทำซ้ำ 8 รอบ

7) ทำบิบลูกบอล บิบล และคลายลูกบอล โดยให้น้ำว้อยในท่าเหยียด ทำซ้ำจำนวน 8 รอบ

8) ทำบริหารนิ้วมือ นำลูกบอลไว้ระหว่างนิ้วมือทั้งสองข้าง และออกแรงดันลูกบอล จำนวน 8 รอบ

2. แนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จากการออกแบบลูกบอลบริหารร่างกายของผู้สูงอายุบ้านปุ๋จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง ได้นำนวัตกรรมลูกบอลจักสานมาจัดกิจกรรมในกลุ่มวิชาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง สามารถนำมาเสนอแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีองค์ประกอบในการจัดตั้งโรงเรียน ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อยู่ในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้สูงอายุมีจำนวนมาก จึงเสนอแนวทางในการเลือกกลุ่มเป้าหมายในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป สามารถเดินทางมายังสถานที่จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุได้ หรือที่เรียกว่า กลุ่มผู้สูงอายุติดสังคม กลุ่มที่ 2 คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เดินทางมายังสถานที่จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร เนื่องจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ระยะทางไกลจากสถานที่จัดตั้ง ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีพาหนะในการเดินทาง ลูกหลานและคนดูแลผู้สูงอายุไม่สะดวกในการมารับและส่งผู้สูงอายุ เนื่องจากต้องทำงาน ซึ่งเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มติดบ้าน และ กลุ่มที่ 3 คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีโรคประจำตัวและต้องติดเตียง เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้แต่ควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ

2) สถานที่จัดการเรียนการสอน จากที่ลงพื้นที่เก็บและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเห็นว่าสถานที่ในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ควรจัดตั้งที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวมีเครื่อง

อำนวยความสะดวก ไม่ว่าจะเป็นห้องประชุม ห้องน้ำ มีบริเวณสำหรับในการทำกิจกรรม

3) ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการจัดเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มติดสังคม เป็นกลุ่มที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละครั้งอาจกำหนดวัน เวลาที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่สะดวกพร้อมกันและให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด และต้องพิจารณาช่วง วันเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกลุ่มติดบ้าน เป็นกลุ่มที่วิทยาการต้องลงพื้นที่ไปยังหมู่บ้าน ต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุไม่สามารถเดินทางมาได้ และควรกำหนดวัน เวลา ในการลงพื้นที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สูงอายุ มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของหมู่บ้านให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน

4) เนื้อหาในตารางการเรียนการสอน สำหรับเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยเสนอแนวทางในการจัดกลุ่มวิชาไว้ 3 กลุ่ม ได้แก่ ดังนี้ วิชาชีวิต (50%) วิชาชีพ (30%) และ วิชาการ (20 %)

5) วิทยาการในการจัดกิจกรรม ได้เสนอวิทยาการในการให้ความรู้ในกลุ่มวิชาทั้ง 3 กลุ่ม โดยการมีส่วนร่วมระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสบมาย ตำบลบ้านแลง เจ้าพนักงานสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง วิทยาการจากกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันเองที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อนำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองมาใช้ ในกิจกรรมการเรียนการสอนและวิทยาการจากภายนอกพื้นที่ภาคส่วนอื่น ๆ เช่น วิทยาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง นักศึกษาที่สามารถเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในส่วนของการนันทนาการ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนการสอน

6) แกนนำผู้สูงอายุ เสนอแกนนำผู้สูงอายุซึ่งถือว่าเป็นบุคคลหรือกลุ่มคนมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนการสอนของผู้สูงอายุเป็นอย่างดี

เนื่องจากผู้นำจะเป็นผู้ชักจูง ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุ มาเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียน ดังนั้นการสร้างแกนนำ ผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของ โรงเรียนผู้สูงอายุ และควรมีการคัดเลือกแกนนำ ผู้สูงอายุในระดับโรงเรียน และแกนนำผู้สูงอายุประจำ หมู่บ้าน เพื่อใช้ในการประสานงานต่าง ๆ

7) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ถือเป็นเหตุผลปัจจัย ที่ต้องนำมาพิจารณาในการขับเคลื่อน กิจกรรม โรงเรียนผู้สูงอายุ เพราะเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะสะท้อน ถึงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างมาก เมื่อไรก็ตามที่เขามีเงินจับจ่ายใช้สอยเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ เขาก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น

8) ที่อยู่อาศัยและการเดินทางของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับที่อยู่ อาศัยของผู้สูงอายุร่วมด้วยเสมอ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจะต้องสำรวจและดำเนินการดูแล ช่วยเหลือในการซ่อมแซมหรือสร้างใหม่ให้แก่ ผู้สูงอายุ เพื่อจะทำให้ผู้สูงอายุไม่เกิดความกังวลใน การเข้าร่วมกิจกรรม

9) ช่องทางการสื่อสาร การนำเสนอข้อมูล ประชาสัมพันธ์ เป็นประเด็นการเพิ่มประสิทธิภาพ การนโยบายโรงเรียน เพราะการที่จะทำให้ผู้สูงอายุ เข้าร่วมกิจกรรม ต้องทำให้เขารู้จัก ให้เขาเข้าใจ ให้ เขาสบายใจ ให้เขารู้สึกว่าเป็นครอบครัวเดียวกัน ดังนั้นการสร้างช่องทางการสื่อสารในหลาย ๆ รูปแบบจะทำให้เกิดความเข้าใจ ทั้งการสื่อสารผ่าน ผู้นำแกนนำผู้สูงอายุ ตัวของผู้สูงอายุ การสื่อสารผ่าน เสียงตามสาย หอกระจายข่าว การประชุมทุกรูปแบบ

วิจารณ์

นวัตกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุจาก การสร้างสรรค์ชิ้นงานสู่แนวทางการจัดตั้งโรงเรียน ผู้สูงอายุในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัด ลำปาง เป็นการนำนวัตกรรมลูกบอลจิกสานที่ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจักสานและนำลูกบอลจิก สานมาบริหารร่างกาย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม สุขภาพของผู้สูงอายุและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมดังกล่าวผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการจัก สานลูกบอลบริหารร่างกายมาเป็นแนวทางในการ

จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชนในตำบลบ้านแลงมาไว้ในกลุ่มรายวิชา ซึ่ง ผู้วิจัยได้เสนอกลุ่มรายวิชาไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้ วิชาชีวิต (50%) วิชาชีพ (30%) และวิชาการ (20%) (คู่มือการ ตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ในแต่ละกลุ่มวิชาได้มีการนำ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้สูงอายุมาสร้าง แนวทางในหลักสูตรสำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเห็น ได้ว่าภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น ได้แก่ ภูมิ ปัญญาจักสาน ภูมิปัญญาการทำไม้กวาด การนำภูมิ ปัญญามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถในภูมิปัญญานั้น มาถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สูงอายุคนอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมียังงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงการนำ ภูมิปัญญาที่นำมาดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ เช่น การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพจิต ใน 3 ลักษณะ ประกอบด้วยสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เยียวยาจิตใจ และนำไปสู่สุขภาวะทางจิต (Wongkwanklom, 2018) และการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในชุมชน การมีส่วนร่วมกัน ระหว่างชุมชน (Mala, 2019) และ Kamnak and Phanlertphanij (2016) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วม ในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียน ผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยได้แบ่งเป็น 6 ประเด็น คือ 1) สภาพปัญหาของผู้สูงอายุ คือ ด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ และด้านการประกอบอาชีพ 2) ความ ต้องการของผู้สูงอายุ 3) การรับรู้เกี่ยวกับปัญหา สุขภาพของผู้สูงอายุ 4) ได้โครงการสร้างเสริม สุขภาพของผู้สูงอายุ 5) สุขภาพของผู้สูงอายุ และ 6) การติดตามผล หลังจากเสร็จสิ้นโครงการผู้สูงอายุ ยังคงมีกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ ผู้สอนอายุมีกิจกรรม ทำร่วมกัน เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ Pullarp et al., (2019) ได้ทำการศึกษา การส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุกรณีศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอ พาน จังหวัดเชียงราย พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัว ฝายกิจกรรมหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการ ส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 ด้าน

คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพทางจิตวิญญาณ และด้านการปฏิบัติ เพื่อความปลอดภัย จะเห็นได้ว่า ด้านร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุได้รับความรู้ในเรื่องของการดูแลสุขภาพของตนเอง การออกกำลังกายซึ่งผู้สูงอายุมีวิธีหลากหลาย ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีวิธีการคลายเครียดไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยกับเพื่อน การทำกิจกรรมสันทนาการ ด้านสังคม ผู้สูงอายุมีการพบปะสังสรรค์กับเพื่อน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้านสุขภาพทางจิตวิญญาณ ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และด้านการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย ผู้สูงอายุเดินอย่างระมัดระวัง เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ การระวังเป็นพิเศษเพื่อเดินขึ้นหรือลงบันได ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับ Samsang and Rattanapunya (2018) ได้ศึกษาการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ มีระดับคุณภาพชีวิตในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมสูงสุด ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจสูงสุด จากการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมและไม่เข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการทำกิจกรรมที่ผู้วิจัยและคณะได้ให้ผู้สูงอายุจักสานลูกบอลเพื่อทำมาบริหารร่างกาย สังเกตได้ว่าผู้สูงอายุมีความสุข สนุกสนานที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งการทำลูกบอลจักสานที่ผู้สูงอายุได้ทำสามารถนำไปบริหารร่างกายของตนเอง บรรเทาอาการปวดเมื่อย ซึ่งท่าของการบริหารร่างกายนั้นคณะผู้ดำเนินงานวิจัยได้มีการถ่ายทอดและฝึกให้ผู้สูงอายุได้ลองปฏิบัติ สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างหนึ่งคือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมที่มีพื้นฐานเกี่ยวกับการจักสานจะสามารถจักสานลูก

บอลได้เร็วกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีพื้นฐานการจักสาน และ มีผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวเป็นผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแต่มีพื้นฐานการจักสานมาก่อนจึงทำให้เรียนรู้ได้ค่อนข้างรวดเร็ว และสามารถสอนเพื่อนผู้สูงอายุคนอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้แล้วสิ่งที่คณะนักวิจัยได้สังเกตเห็น คือ ความภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุที่ติดบ้านมีกิจกรรมทำร่วมกับคนอื่น และการนำลูกบอลจักสานเพื่อนำมาบริหารร่างกายนั้น ได้นำกิจกรรมดังกล่าวโดยระบุไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุของตำบลบ้านแลง การมีส่วนร่วมระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน ผู้นำในชุมชน วิทยากรทั้งในชุมชนและวิทยากรภายนอกที่สามารถถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของภูมิปัญญาในท้องถิ่น โดยให้วิทยากรในชุมชนผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยในการดำเนินกิจกรรม ดังเช่นงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น Lhungsangwang and Thammaapipon (2016) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบางระกา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางระกาตาม POSDCoRB ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน คือ 1) มีการวางแผนงาน การกำหนดวันการจัดประชุมร่วมกันทุกหน่วยงานเป็นประจำทุกเดือนอย่างชัดเจน 2) มีการจัดหน่วยงานมีการกำหนดโครงสร้างของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การแบ่งส่วนงาน และการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน 4 หน่วยงาน 3) มีการจัดบุคลากรตามจำนวนที่เหมาะสม 4) มีการอำนวยความสะดวกโดยการส่งการและประสานงานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ 5) การประสานงานร่วมมือกันทั้งองค์กรภายในและภายนอก 6) มีการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกเดือน และ 7) งบประมาณ สนับสนุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานเขตสุขภาพ และองค์การ

บริหารส่วนตำบลบางระกา จากการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กล่าวมา ยังพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบางระกา ได้แก่งบประมาณไม่เพียงพอ และจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในอนาคตที่ต้องดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ Srisupan *et al.*, (2017) ได้ศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นอีสาน พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นทั้งเป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เป็นพื้นที่ของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมส่งเสริมคุณค่าในตัวเองให้กับผู้สูงอายุในชุมชน และเป็นพื้นที่สุขภาวะ โดยมีการดำเนินกิจกรรมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในด้านสุขภาพ การดูแลสุขภาพ การฝึกทักษะอาชีพ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยี การทำกิจกรรมนันทนาการให้ผู้สูงอายุเกิดความผ่อนคลาย มีความสุข รวมถึงการหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายองค์ประกอบที่จะทำให้สามารถตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุได้ ดังเช่น Cheethangdee (2019) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี พบว่า ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมได้น้อยมากเนื่องจากผู้สูงอายุมีการเจ็บป่วย หรือมีโรคประจำตัวที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือออกจากบ้านได้ไม่มียานพาหนะนำพาเข้ามาเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในพื้นที่ห่างไกลเดินทางลำบาก ขาดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในพื้นที่ ขาดการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งขาดบุคลากรที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรงของหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพการดำเนินงาน ดังนั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติโรงเรียนผู้สูงอายุไปปฏิบัติจึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานหรือทุกภาค

ส่วนที่เกี่ยวข้อง จัดภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรม

สรุป

การศึกษครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุจากการสร้างสรรค์ชิ้นงานสู่แนวทางการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลบ้านแลงอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง คือ การนำลูกบอลจักสานเพื่อบริหารร่างกายของผู้สูงอายุมาเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้กิจกรรม นำมาสู่การมีส่วนร่วม พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ คือ 1) ผู้สูงอายุ 2) สถานที่ 3) ช่วงเวลาและระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 4) เนื้อหาในการเรียนการสอน 5) วิทยากร 6) แกนนำผู้สูงอายุ 7) เบี้ยยังชีพ 8) ที่อยู่อาศัย และ 9) ช่องทางการสื่อสาร เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐในพื้นที่ ผู้สูงอายุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการบูรณาการกิจกรรมสู่การกลุ่มรายวิชา การนำนวัตกรรมลูกบอลจักสานและภูมิปัญญาในท้องถิ่นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิชาชีวิต กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มวิชาการ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุน และความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ประกอบด้วย 1) สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับการอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีงบประมาณ 2562 2) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง และ 3) เจ้าหน้าที่ นักวิชาการสาธารณสุข บุคลากรทางสาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุในบ้านปู้จ้อย ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เอกสารอ้างอิง

Ban Laeng Subdistrict Administration Organization. 2018. The total

- number of the elderly in 12 villages. (Online). Available: <http://www.banlang.org/index1.htm>. (January 25, 2019). (in Thai)
- Cheethangdee, K. 2019. The guidelines for development of elderly schools performance in Lopburi province. Pathumthani University Academic Journal 11(2): 325-336. (in Thai)
- Kamnak, R. and S. Phanlertphanij. 2016. The model of participation in elderly health promotion of Wat Hua Fai elderly school, San Klang sub-district, Phan district, Chiang Rai province. Social Sciences Research and Academic Journal 11 (Special issue): 47-61. (in Thai)
- Keleher, H. M., and B. Murphy. 2004. Understanding health: an introduction. PP. 3-8. In: H. Keleher and B. Murphy (eds.). Understanding Health: A Determinants Approach. Oxford University Press, Melbourne.
- Kaewprom, C., S. In-Sricheun and L. Pongpumma. (2020). Self-esteem among old persons participating in the elderly school. Journal of Health Sciences Scholar 7(1): 76-89. (in Thai)
- Lampang Rajabhat University. 2018. The research problem development forum. (Online). Available: <http://www.rsc.lpru.ac.th/IRD/inc62.html>. (December 9, 2018). (in Thai)
- Lhungsangwang, W. and S. Thammaapipon. 2016. The implementation guidelines that affect to success of Bang Rakam senior school, Bang Len district Nakhon Pathom province. PP. 174-186. In: Proceedings of the 7th National Conference 2019. Faculty of Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi. (in Thai)
- Mala, T. 2019. People's participation in elder's wisdom management for live-long learning in Muang Sakaeo Municipality, Sakaeo province. VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science 14(1): 206-215. (in Thai)
- Pullarp, R., A. Laorinthong and S. Vanisprinyakul. 2019. Elderly health promotion of Wat Hua Fai elderly school, Tumbon San Klang, Amphoe Phan, Chiang Rai. UBRU Journal for Public Health Research 8(1): 149-158. (in Thai)
- Rungrueng, W. (2019). The development of the quality of life for the senior citizens in the senior schools under the local administrative organizations in the central region of Thailand. Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies 8(2): 249-258. (in Thai)
- Rungsang, A. and W. Jatuphatrangsri. 2019. Model of quality of life development of the elderly in HarnKaew Subdistrict Municipality, Hang Dong district, Chiang Mai province. Veridian EJournal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts) 12(5): 1299-1315. (in Thai)
- Sarnsang, C. and S. Rattanapunya. 2018. A study of quality of life of elders in the elderly school, Thungkhawpuang sub-district, Chiang Dao district, Chiang Mai

- province. Journal of Science and Technology 27(5): 964-974. (in Thai)
- Sokham, P., P. Buasuwan and S. Sarnswang. 2019. Competencies of administrators in educational management for sustainable development of schools under the Secondary Educational Service Area Office 1. EDMCU Journal 6(3): 185-194. (in Thai)
- Srisupan, P., S. Trumikaborworn and S. Krisnachuta. 2017. The elderly school and the capacity building of Isan local communities. Journal of Graduate Volunteer Centre 14(1): 133-162. (in Thai)
- Wongkwanklom, M. 2018. Local wisdom in the mental health care among older people living in Isan cultural society. Journal of Humanities and Social Science Nakhon Phanom University (25 th Anniversary Academic Conference): 140-148. (in Thai)
- Yothikarn, W. (2020). The activities reinforcing value and happiness of the elderly in elderly schools. Journal of Social Synergy 11(2): 8-28. (in Thai)
-